

МАКТАБГАЧА ТА’ЛИМ TASHKILOTLARIDA INNOVATSION METODIK TA’MINOTNI TASHKIL ETISH VA BOSHQARISH IMKONIYATLARI

Olimov S. A.

Maktabgacha ta’lim tashkilotlari direktor va mutaxassislarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish instituti tayanch doktoranti

Tayanch soʻzlar: boshqaruv, metodik ishlarni boshqarish, innovatsion metodik ta’minot, yangi pedagogik texnologiyalar, pedagog faoliyat.

Ключевые слова: управления, управление методической работой, инновационное методическое обеспечение, новые педагогические технологии, педагогическая деятельность.

Key words: management, methodical work management, innovative methodical support, new pedagogical technologies, pedagogical activity.

Zamonaviy maktabgacha ta’lim tizimi yangi pedagogik va axborot texnologiyalarning rivojlanishi, innovatsion va eksperimental faoliyatning keng tarqalishi bilan tavsiflanadi. Bunday sharoitda maktabgacha ta’lim tashkilotlarining pedagogik jamoasi boshqaruvini yangilash zarur. Bu esa, oʻz navbatida maktabgacha ta’lim tashkilotida metodik ishlarni boshqarishni oʻzgartirishni nazarda tutadi.

Oʻzbekiston Respublikasining 2019 yil 16 dekabrda “Maktabgacha ta’lim va tarbiya toʻgʻrisida”gi OʻRQ-595-son Qonuni, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 8 maydagi “Oʻzbekiston Respublikasi maktabgacha ta’lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash toʻgʻrisida”gi PQ-4312-son qarorlari, Oʻzbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019 yil 13 maydagi “Maktabgacha ta’lim tashkilotlari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida”gi 391-son qarorlari hamda mazkur soxaga tegishli boshqa meyoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga oshirishda pedagog xodimlarning metodik ta’minlanganligi muhim ahamiyat kasb etishi ta’kidlab oʻtilgan.

Maktabgacha ta'lim tashkiloti uzluksiz ta'lim tizimining birinchi bosqichi bo'lib, jamiyatning talablarini ham, bolaning o'zi ham ehtiyojlarini qondirgan holda, bolaning shaxsini rivojlantirish uchun zarur psixologik-pedagogik shart-sharoitlarni yaratishga mo'ljallangan.

Mazmunning o'zgarishi, zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkiloti funksiyalari va faoliyat shartlarining murakkablashishi boshqaruvning tashkiliy jihatida sezilarli o'zgarishlarga olib keldi, tashkiliy-pedagogik faoliyatning yangi mazmuni, shakllari va usullari rahbarning ishini murakkablashtirdi va uni izlash zarurligini aniqladi.

Boshqaruvining maqsadi eng kam vaqt va kuch bilan ta'lim jarayonining samaradorligiga erishish uchun uning optimal ishlashini ta'minlashdir.

Tadqiqotchilar boshqaruv faoliyatining asosiy maqsadlarini aniqlaydilar.

1. Boshqariladigan va boshqaruvchi tizimlarni shakllantirish, yaratish (aniq holatlar va shartlar uchun maqbul bo'lgan yaxlit, original mualliflik pedagogik tizimini yaratish).

2. Tizimning barcha xossalarini saqlash, uni tartibga solish va barqarorlashtirish.

3. Tizimning optimal ishlashini ta'minlash.

4. Tizimni ishlab chiqish, uni mavjud holatdan yangi, sifat jihatidan yuqori holatga o'tkazish (funksiyalarning dolzarbligini ta'minlaydi: prognozlash, uzoq muddatli rejalashtirish, masofaviy ta'lim hayotiga innovatsiyalarni kiritish bo'yicha maxsus tadbirlar, eksperimental maydonlarni yaratish. uning asosida).

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida metodik ishlarni boshqarish bolalar va ota-onalarning ehtiyojlarini o'rganish orqali pedagogik ta'lim-tarbiya jarayonni optimallashtirish imkonini beradi. Har bir pedagogning rivojlanishiga shaxsiy yo'naltirilgan yondashuvni amalga oshirish, uning qiyinchiliklarini birgalikda aniqlash va ularni yengishning eng optimal usullarini tanlash, shuningdek, pedagog va xodimlarning individual faoliyatida kuchli tomonlarini aniqlash usullarini belgilash zarur.

Maktabgacha ta'lim tashkilotining metodik faoliyati, birinchi navbatda pedagoglarga o'z vazifalarini amalga oshirishda yordam berish va maktabgacha ta'lim tashkilotining sifatli ishini ta'minlashga qaratilgan.

Maktabgacha ta'lim tashkilotida metodik ishlar metodik xizmatni tashkil etish orqali amalga oshiriladi. U maktabgacha ta'lim tashkiloti rahbari va metodistini, shuningdek, maktabgacha ta'lim tashkilotining ta'lim-tarbiya jarayonini qurish asoslarini hamda uni pedagoglar va boshqa mutaxassislar tomonidan amalga oshirish asoslarini belgilovchi metodik adabiyotlar to'plamini o'z ichiga oladi.

Metodist - tarbiyachilar va ularning yordamchilari ishiga tavsiyalar ishlab chiqadigan, ularning kasbiy faoliyatiga yordam va ko‘mak ko‘rsatuvchi katta pedagog hisoblanadi.

O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta‘lim vazirining 2019 yil 30 avgustdagi 155-sonli buyrug‘i asosida Tarbiyachining metodik ish hujjatlarini yuritish tartibi ishlab chiqilgan.

Maktabgacha ta‘lim tashkilotining metodik ishining mazmuni tarbiyachilarning kasbiy mahoratini rivojlantirish va ularning faoliyati sifatini oshirishga qaratilgan funksiyalar bilan bog‘liq. Ushbu pozitsiyadan metodik xizmat faoliyatining mazmunini aks ettiruvchi quyidagi funksiyalari ajralib turadi:

- pedagoglarning shaxsiy fazilatlarini va uning kasbiy mahoratini rivojlantirish, bu borada pedagoglar o‘rtasida stressga chidamlilikni rivojlantirish, ularning ish faoliyati samaradorligini oshirish, pedagogik muloqot metodini tanlash, pedagogning ijodiy kasbiy faoliyatini rag‘batlantirish va pedagogik mahoratni oshirish yo‘llari bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqish;

- pedagoglarni ilmiy-tadqiqot faoliyatida ishtirok etish, ijodiy faoliyatni rag‘batlantirish qoidalari ishlab chiqish;

- ta‘lim-tarbiya jarayonini yangilash va maktabgacha ta‘lim tashkilotlarining boshqa ta‘lim tizimlari bilan o‘zaro hamkorligini rivojlantirish, ilg‘or pedagogik tajribani o‘quv jarayoniga qo‘llash asoslarini ishlab chiqish, psixologiya, pedagogika, logopediya fanlarining ilmiy yutuqlari va maktabgacha ta‘lim tashkilotlari pedagoglari jamoasida qo‘llaniladigan pedagoglarning ish tajribasidan foydalanish.

MTTda metodik ishlar tizimi quyidagi faoliyat tuzilmasi asosida quriladi:

- maktabgacha ta‘lim tashkilotlarining ta‘lim-tarbiya jarayonini amalga oshirishni prognozlash va maqsadni belgilash;

- ta‘lim jarayonini amalga oshirishni loyixalashtirish va rejalashtirish;

- maktabgacha ta‘lim tashkilotlarining ta‘lim jarayonini amalga oshirishni tashkil etish;

- maktabgacha ta‘lim tashkilotlarining ta‘lim jarayonini amalga oshirishni rag‘batlantirish;

- maktabgacha ta‘lim tashkilotining ta‘lim jarayonini amalga oshirishda tuzatishlarni yo‘lga qo‘yish.

Faoliyatning har bir yo‘nalishi maktabgacha ta‘lim tashkiloti o‘zining funksional rolini bajarishga qaratilgan metodik ish mazmunining ma‘lum jihatlarini o‘z ichiga oladi.

Maktabgacha ta'lim tashkiloti metodik ishining mazmunini loyihalashda uning mazmunini aniqlash muhim ahamiyatga ega. Tanlov maktabgacha ta'lim tashkilotining amaliy faoliyati natijalari asosida amalga oshirilishi va ishning aniq yo'nalishlari yuqori sifatli natijalar, tarbiyalanuvchilarning rivojlanish darajasi bilan qo'llab-quvvatlanishi kerak.

S.G.Molchanov tomonidan taklif qilingan tasnifga ko'ra, metodik ish shakllari quyidagilarga bo'linadi:

1) Reproduktiv (seminarlar, ilmiy va amaliy seminarlar, pedagogik seminarlar, mahorat mashg'ulotlari, treninglar).

2) Reproduktiv-evristik (pedagogik o'qishlar, ilmiy-amaliy konferensiyalar).

3) Evristik (muammo va muammoli-loyihali seminarlar, tashkiliy va faol o'yinlar).

4) Evristik-mahsuldor (pedagogik g'oyalar festivali, kasbiy mahorat tanlovi, metodik ishlanmalar tanlovi).

5) Unumli (ilmiy konferensiyalar, nazariy seminarlar, ilmiy amaliyotlar, vaqtinchalik tadqiqot guruhlari, vaqtinchalik ijodiy guruhlar ishida ishtirok etish, ilmiy bayramlar).

Biz metodik ishlarni tashkil etishda innovatsion faoliyatga e'tibor qaratdik.

Pyedagogika sohasidagi innovatsion tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, hozirgi vaqtda maktabgacha ta'lim tashkilotida innovatsion jarayonlarni joriy etish bilan bog'liq bir qator muammolar mavjud.

Olimlar o'z tadqiqotlarida ta'lim tashkilotlarining mazmuni va tashkil etilishidagi o'zgarishlar, ularning innovatsion yo'nalishi pedagoglar faoliyati bilan chambarchas bog'liqligini ta'kidlaydilar, chunki pedagog pedagogik jarayonning sub'yekti sifatida, har qanday o'zgarishlarning asosiy qabul qiluvchisi hisoblanadi. Ta'lim va jamiyatdagi o'zgarishlar jarayonlari undan o'z ongini ijodiy (innovatsion) faoliyatning tabiatiga mos keladigan insonparvarlik qadriyatlariga qayta yo'naltirishni talab qiladi. Pedagogning innovatsion faoliyatini rivojlantirish va shakllantirishning turli jihatlari ilmiy bilimlarning yangi sohasi - pedagogik innovatsiyalarda o'z aksini topadi.

Avvalo shuni ta'kidlash kerakki, an'anaviy maktabgacha ta'lim tashkilotining pedagogik jamoasi pedagogik innovatsiyalarga nisbatan past darajada sezgir, yangi narsalarni o'rganishga motivatsion tayyorgarlik sust rivojlangan, pedagoglarning pedagogik innovatsiyalar sohasidagi bilimlari tizimsiz va yuzaki xarakterga ega. Bir tomondan, maktabgacha ta'lim tashkiloti pedagoglarining ijodiy (innovatsion) faoliyati bo'yicha mavjud tartib va ikkinchi tomondan, buni amaliy amalga oshirishdagi mavjud qiyinchiliklar o'rtasida qarama-qarshilik mavjud.

Pedagogik amaliyot tahlili shuni ko'rsatadiki, bugungi kunda maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi innovatsion jarayon bir qator muammolar bilan tavsiflanadi: Pedagoglarning innovatsion faoliyatga tayyorgarligining past darajasi, boshqaruvning ma'muriy topshiriq-berish usullarining keng tarqalganligi, yuqori darajada moslashuvchanlik va dinamiklik, muvaffaqiyasizlikka befarqlik va past pragmatizm, gorizontalo aloqalarning rivojlanmaganligi, boshqaruv darajalarining yomon tabaqalanishi, pedagoglarning real faoliyatga rasmiy jalb qilinishi. muassasa boshqaruvi, qarorlar qabul qilish jarayoni, fanlararo va interfaollik asosida mutaxassislarining integratsiyalashuvining pastligi, ta'lim jarayonining barcha sub'yektlari va birinchi navbatda, bolalarni har tomonlama tibbiy, psixologik va pedagogik qo'llab-quvvatlash tizimining yo'qligidir.

Maktabgacha ta'lim tashkilotida tashkil etilgan innovatsion metodik ishlar ushbu to'siqlarni bartaraf etishga, ma'muriyat, pedagoglar, mutaxassislar, ota-onalarning sa'y-harakatlarini interfaollik asosida birlashtirishga xizmat qilmoqda.

Innovatsion faoliyat sharoitida muammoli va muammoli-loyihali seminarlar, mahorat mashg'ulotlari, pedagogik mahorat mashg'ulotlari, pedagogik g'oyalar festivali eng samarali hisoblanadi. Taqdim etilgan modelda belgilangan shartlarni amalga oshirish uchun innovatsion metodik ish sub'yektlari: menejerlar va uning bevosita ijrochilari (pedagoglari) funksional vazifalarini (funksiyalarini) bajarish kerak. Innovatsion metodik ish rahbarlarining vazifalari quyidagilardan iborat: metodik faoliyatni tashkil etish, pedagoglarning ijodiy ishlarini rag'batlantirish, boshqaruv qarorlarining bajarilishini nazorat qilish [4, b. 45].

Innovatsion metodik ishning mazmuni maktabgacha ta'lim tashkiloti faoliyatining dolzarb muammolari va maktabgacha ta'lim tashkilotlari pedagoglari faoliyati bilan bog'liq bo'lishi kerak.

Maktabgacha ta'lim tashkilotining ta'lim-tarbiya jarayonini innovatsion metodik ta'minlash quyidagi yo'nalishlarda amalga oshiriladi:

- Tahliliy faoliyat. Bu pedagoglar tarkibini o'rganish va tarbiyachilarning kasbiy faoliyati bilan bog'liq. Ularning sifatleri, xossalari, tarbiyachilarning ish tajribasi, erishgan yutuqlari hamda ilg'or pedagogik tajribasi va uni amalga oshirish imkoniyatlari ochib beriladi.
- Motivatsion faoliyat. Bu tarbiyachilarning ilmiy-tadqiqot faoliyatiga maqsadlar qo'yish va ularni unga jalb qilish bilan bog'liq. Pedagoglarning ilmiy-tadqiqot faoliyatini tashkil etadi va uni amalga oshirish uchun sharoit yaratadi, ilmiy faoliyatga jalb qiladi.

- Rejalashtirish. Pedagoglar faoliyatini rejalashtirish va uni amalga oshirish uchun prognozlarni shakllantirish amalga oshiriladi. Pedagoglarning rivojlanish darajasi diagnostikasi, ularning proksimal rivojlanish zonasini aniqlash va ularning faoliyati uchun dasturlarni tayyorlash mavjud.
- Tashkiliy faoliyat. Bu pedagoglarning ishiga yordam berish, ularning kasbiy qiyinchiliklarini hal qilish, shuningdek, pedagoglar ishini nazorat qilish va ularni attestatsiyadan o'tkazish bilan bog'liq.
- Nazorat. O'quv faoliyati sifati baholanadi, individual pedagoglarning ish natijalari baholanadi va tarbiyalanuvchilarning rivojlanish darajasi baholanadi.
- Tuzatish va tartiblashtirish. Bu pedagog faoliyatidagi kamchiliklarni tuzatishga qaratilgan ta'lim jarayonini o'tkazishda pedagoglarga tezkor yordam ko'rsatish bilan bog'liq.

Maktabgacha ta'lim tashkilotining o'quv jarayonini innovatsion metodik ta'minlash quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi:

1. Reproduktiv daraja. Bu pedagoglarni mehnat asoslari bilan tanishtirish, ularga muvofiqligini o'rganmasdan, shuningdek, pedagoglarda o'quv faoliyatini amalga oshirish shakllari va usullariga ta'sir qiluvchi nazariy bilimlarni shakllantirish bilan bog'liq. Bu darajada metodik xizmat o'z faoliyati natijasini baholamaydi, pedagoglar mehnatini tahlil qilmaydi.

2. Qisman qidiruv darajasi. Ish pedagoglar malakasini oshirishning yangi shakl va usullaridan foydalangan holda amalga oshiriladi. Biroq, u davriy xarakterga ega va har doim ham bir-biri bilan bog'liq emas. Shuning uchun bu darajadagi metodik ta'minotning samaradorligi past.

3. Ijodiy daraja. Bu maktabgacha ta'lim tashkilotlarining o'quv jarayonini boshqarishda pedagogik jamoa bilan o'zaro munosabatlarning innovatsion tizimi, sinovdan o'tmagan ish shakllari, yangi texnologiyalarni sinovdan o'tkazish bilan bog'liq va uning sifatini oshirishga qaratilgan. Ushbu daraja metodik yordamning ijobiy va salbiy natijalarini berishi mumkin, chunki u qo'llash tajribasiga ega emas.

4. Tadqiqot darajasi. Bu maktabgacha ta'lim tashkilotlari innovatsion faoliyatining muammoli tomonlarini o'rganish, ta'lim faoliyatini amalga oshirishning yangi shakl va usullarini o'rganish va ularni amalga oshirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqish bilan bog'liq. Ushbu daraja eng samarali natijalarni beradi, bu sizga maktabgacha ta'lim tashkilotining ta'lim faoliyati sifatini oshirishga imkon beradi.

Yu.K.Babanskiyning so'zlariga ko'ra metodik ish umumiy maqsadlar bilan birlashtirilgan, ta'lim tashkilotining «mualliflik modeli»ni yaratishga

intiladigan, zamonaviy ilmiy tadqiqotlar va bolalarni tarbiyalashda ilg'or pedagogik tajribaga ega bo'lgan jamoani shakllantirishga yo'naltirilgan.

Innovatsion yondashuvda pedagog tarbiyachilarning faol ishtirokini ta'minlash mantiqiy ish unumli shakllarni loyihalashni talab qiladi.

Metodik ish shakllarini tashkil qilishda, birinchi navbatda, quyidagilarni e'tiborga olish kerak: Eng avvalo, qo'yilgan maqsad va vazifalarning murakkabligi, maktabgacha ta'lim tashkiloti joylashgan o'ziga xos sharoitlarning xilma-xilligi.

Metodik tashkiliy shakllarning ikki - jamoaviy va individual guruhini ajratib ko'rsatish maqsadga muvofiqdir. Birinchisi ilmiy-amaliy konferensiyalar, metodik birlashmalar, pedagoglarning ijodiy mikroguruhlarini, maktabgacha ta'lim tashkilotlarining metodik kabinetlari, seminarlar va mahorat mashg'ulotlarini o'z ichiga oladi. Ikkinchisiga - treninglar, individual maslahatlar, murabbiylik, shaxsiy ijodiy mavzuda ishlash, individual o'z-o'zini tarbiyalash kiradi.

Metodik ta'minot kasbiy va boshqaruv ishining bir qismidir, pedagoglar faoliyati, ularning ajralib turadigan xususiyatlari hisoblanadi.

MTTda innovatsion metodik ta'minotni tashkil etishda quyidagi imkoniyatlar yaratiladi:

- ta'lim tashkilotining rivojlanish rejimida ishlashi ta'minlanadi;
- metodik ish mazmunini tanlash, pedagogni o'zini o'zi rivojlantirish imkoniyati;
- pedagoglarga innovatsion metodlar haqida ma'lumot berish va ekspertiza tashkil etiladi;
- pedagoglarni kasbiy-pedagogik faoliyat usullari bilan qurollantirish shaxsiy rivojlanishga samarali ta'sir ko'rsatadi;
- ta'lim xizmatlari sifati va darajasi oshiriladi;
- ta'lim bozorida pedagoglarning raqobatbardoshlik darajasi oshadi;
- ta'lim jarayoni metodik va ilmiy-metodik ta'minlanadi;
- ta'lim jarayoni axborot-didaktik ta'minlanadi.

Metodik ish sifati ta'lim-tarbiya samaradorligiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Xulosa. Pedagoglarning metodik, innovatsion faoliyatdagi ishtiroki, pirovard natijada shaxsiy pedagogik tizimni, pedagogik faoliyatning individual metodini shakllantirishga yordam beradi. Maktabgacha ta'lim tashkilotidagi metodik ish pedagogning o'ziga xos shaxsiyati, uning kasbiy o'sishi bilan bog'liq muammolarni hal qilishga imkon beradi. Maktabgacha ta'lim tashkilotining pedagogik jamoasi uchun ham, pedagogik xodimlar uchun ham muhim bo'lgan pedagogik qadriyatlarni qaror toptirishga yordam beradi.

Adabiyotlar:

1. Мирзиёев Ш. М. Буюк келажегимизни мард ва олижаноб халкимиз билан бирга қурамыз. –Т.: Ўзбекистон, 2017. –488 б.
2. Ўзбекистон Республикасининг “Мақтабгача таълим ва тарбия тўғрисида”ги Қонуни. 2019 йил 16 декабр. ЎРҚ-595 сонли.
3. “Ўзбекистон Республикаси мақтабгача таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 8 майдаги ПҚ-4312-сонли қарори.
4. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2019 йил 13 майдаги “Мақтабгача таълим ташкилотлари фаолиятини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 391-сон қарорлари.
5. Мақтабгача таълим вазирининг 2019 йил 30 августдаги 155-сонли буйруғи.
6. Бабанский, Ю.К. Избранные педагогические труды / Ю.К. Бабанский, М.Ю. Бабанский. – Москва : Педагогика, 1989. – 560 с. – ISBN 5-7155-0174-1.
7. Поздняк Л.В. Основы управления дошкольным образовательным учреждением. - М., 1994. - 74 с.
8. Морозова А.Н. Управление методической работой в дошкольном образовательном учреждении на диагностической основе. Дисс. .-М.: РГБ, 2003

РЕЗЮМЕ

Ушбу мақолада мақтабгача таълим ташкилотларида инновацион методик таъминотни ташкил этиш ва бошқариш имкониятлари хақида сўз юритилади.

РЕЗЮМЕ

В данной статье говорится о возможностях организации и управления инновационно-методическим обеспечением в дошкольных образовательных организациях.

SUMMARY

This article talks about the possibilities of organizing and managing innovative methodological support in preschool educational organizations.